

İNTİSAB

“İntisab, ferdî egonun/nefsânî dürtülerin izâle edilmesini ve yeniden doğuşu temsil eder. Müridin mâneviyatını Sonsuz’a bağlar.Allah ile gerçekleştirdiğimiz ahde sadâkate davet eder, fıtrata sadâkat eylemi, misâk âleminde verilen sözün gereğini yerine getirme çabasıdır.”

İntisab, tasavvufta tâlib denilen mürid adayının, şeyhe ve onun vereceği emirlere bağlı kalacağına söz vermesi demektir. Bey'at, mubâyaa, ahid, inâbe, el alma ve ikrar gibi terimler de bu anlamda kullanılır. İntisab; bağlanmak, bey'at etmek, bir kişiye nisbet olmak mânâlarına gelir. Tasavvuftaki intisab, bey'at mânâsıdır ve bey'at meşrûdur. Bey'atin temeli, Hz Peygamber'in İslâm'a girmek isteyen kişilerden, cihad ve hicret gibi önemli faaliyetlere katılacak sahâbîlerden bey'at almasına dayanmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de Hudeybiye'de bey'at eden sahâbîler övülmekte, onların Allah Resulü'ne olan bey'atleri, Allah'a yapılmış bey'at sayılmaktadır.¹

Tasavvufî mânâda bey'at, yani intisab; şeyhin Allah ve Resulü için söylediği nasîhatlere uyacağına, sünnete sarılacağına, ahlâkını güzelleştireceğine ve hep İslâm yolunda çalışacağına şeyhinin huzurunda söz vermek ve sözleşmektir.² Tasavvufî eğitim intisab ile başlar. İntisab ve bey'at terimleri, bir şeyhe bağlanıp mürid olmayı ve onun rehberliği ile tasavvufî eğitime başlamayı ifade eder. Bir mânevî otoritenin himayesinde bulunma arzusu ve onun ruhî tecrübe ve tavsiyelerinden istifade ile Allah'a daha yakın bir kul olma düşüncesi bazı insanları intisaba yöneltmiş, toplumlarda zaman zaman ortaya çıkan içtimâî ve siyâsî kargaşalar da bu yönelişi hızlandırmıştır.³

Bir mânevî yola girişi ve tarîkate bağlanmayı ifade eden “intisab” veya “el alma” kavramı, müsbetiyle ve menfisiyle aşırılığa kaçan değerlendirmelere tabi tutulmuştur. “Selefi” düşünce mensubu olduğunu söyleyen bazıları onu büsbü-

tün “bid'at” olarak değerlendirirken, bazı tarikat mensupları da intisab ve el almayı ve bir dergâha bağlanmayı tek kurtuluş yolu olarak görmüşlerdir. Oysaki insanı kurtaracak olan, kalbî niyeti ve amelleridir. Niyet sâlim, ameller sâlih olmadan mutlak kurtuluş söz konusu değildir.⁴

Duyu organlarının tanıttığı âlem veya verilerle yetinenler için zâhirî ilimler ve akılla elde edilen bilgiler yeterli, edinilen malumat birikimleri kendilerini tatmin edebilir. Dolayısıyla tasavvufî eğitim veren bir kurum veya kişiye ihtiyaç hissetmeyebilirler. Ancak basîret kudretinin tanıttığı âleme ve sırlara tâlip olanlar bu sırların elde edilmesinde gerekli olan yolda yürümeyi ve bunun için de mürşid önünde eğitim görmeyi zorunlu görürler.⁵

İyi Bir Kul Olma Çabası

Tasavvufî eğitim, farzların üzerine bazı nâfile ibadet ve zikirler yaparak daha iyi bir kul olma çabası olduğuna göre bir şeyhe intisab edip mürid olmak da tercihe bağlı bir nâfile olarak telakkî edilmelidir. Ancak zamanla mürşidin lüzûmuna fazla vurgu yapan bazı sûfiler intisab olmadan hiçbir ilerleme sağlanamayacağını öne sürmüşlerdir. Böyle düşünen şeyhlerden biriyle Tirmizî'de karşılaşan Ya'kûb-ı Çerhî ona itiraz etmiş ve “*Bugün sizin için dinimi tamamladım.*” âyetini delil göstererek, Kur'ân ve sünnet ile amel ettikten sonra zâhiri bir şeyhe intisab etmenin gerekli olmadığını söylemiş, sonra bu hâdiseyi şeyhi Bahâeddin Nakşbend'e anlattınca onun da bu düşüncüyü beğenip desteklediğini görmüştür.⁶ *Divân*'ında;

*Serseri gezme cihanda âdem ol bir iş başar
Mürşid-i kâminden el al menzil-i sultâna ir*⁷

diyen Nakşî Ali Akkirmânî (ö. 1062/1651)'ye göre bey'at, Hakk'ı bulmanın, hakîkate ermenin ilk basamağıdır. İnsan, bu dünyaya niçin geldiğini idrak etmeli, ömür sermayesini boşa tüketmemeli, kendisindeki ilâhî özü fark edip Hakk'a vuslatı gerçekleştirme yolunda ehil bir mürebbiye gönülden bağlanarak söylediklerine uymalıdır.

İntisab, dinde kemale ermek için bir çıkış ve bir taşmadır. İnsanın kendisinden daha bilgin ve ihsan mertebesini yakalamış bir gönül sultanına uyması ve onu adım adım takip etmesidir. İntisab bir sözleşmedir. Bu sözleşme sırasında şeyh, ıslah işini taahhüt eder; çünkü o, irşada memurdur. Mürid de kendi salâhı için ittibâa söz verir. Çünkü o da terbiyesinin başı olan tevbesine bağlı kalmaktan sorumludur.⁸

Buna göre intisab, ferdî egonun/nefsânî dürtülerin izâle edilmesini ve yeniden doğuşu temsil eder. Müridin mâneviyatını Sonsuz'a bağlar. Allah ile gerçekleştirdiğimiz ahde sadâkate davet eder, fıtrata sadâkat eylemi, misâk âleminde verilen sözün gereğini yerine getirme çabasıdır. İntisabın gücü Muhammedî Nur'a verâsetten kaynaklanır. Peygamberimizin mânevî kişiliği ve rûhânî şahsiyeti ile irtibat kurabilen şahsiyetler onun taşıdığı ilâhî sırlara giriftar olur, eşyaya tasarrufta bulunabilme gücüne ererler. Tarîkatlara ait silsileler ilâhî nurun akış seyri, İslâmî edebî yaşanan örneği, mânevî gücün yansımasıdır. İntisab kapının açılması, sırlar dünyasına davet göstergesidir. Mürşid-i kâmillerin iç dünyası bir dehlizdir. Görünen dünyanın ve kozmik düzenin ötesinde daha engin ve daha derinlikli bir âlemdir. Mürşid-i kâmillere yaklaşıldıkça heybet, üns, mehabet, hayret, azamet ve liyakat artar. Sıradan şahsiyetlere yaklaşıldıkça ise soğukluk, donukluk, basitlik ve yavanlık artar. İnsanlık hamurunu yoğuranlar, şahsiyet cevherini ortaya çıkarabilenler birey ve topluma ayna olurlar. Birer mîknatıs gibi celbedici, bir ayna gibi karşısındaki herkesin iç dünyasını ortaya çıkaran bir profildir. İntisabla kapıyı açan mürit artık içeri girebilir. Kapı açıl-

dıktan sonra içerideki kazanımlar müridin yeteneğine, niyetine, safiyetine ve azmine bağlıdır. Mürşidin suretine takılıp kalmak da mürşidin sîretine bürünüp kıymete ermek de artık müridin başarısına kalmıştır.⁹

İntisab edilecek kişi, daima hürmet ve bağlılık duyulacak bir büyük şahsiyet olmalıdır. Derviş intisabla ahlâkına güvendiği, sözünden ve sohbetinden etkilendiği, sîretine ve huyuna hayran olduğu, nasihat ve tavsiyelerine uyduğu bir büyük zatla beraber bulunmaya azmeder, onun nasihat ve rehberliğinde mânevî eğitimini tamamlamak üzere bir taahhütte bulunur. Kendisini daha sıkı bir kontrol mekanizması ile bağlı hisseder, dağınıklığını teksif ederek kendi içine yoğunlaşır. Çünkü mürid, nefsinin kıvama erdirmeyi ve iç dünyasındaki fırtınaları dindirmeyi kendisine nihâî gaye edinen kimsedir. İntisab ve bey'at de bu nihâî gayeye erişmek için kendine bir delil seçmektir. Böyle bir ulu kişinin yanında eğitime başlayan sâlik, nefsin hile ve tuzaklarından daha kolay kurtulmayı hedefler. Çünkü intisab ile sâlik, nefsinin dizginlerini daha usta bir binicinin işaretleriyle yönlendirir. Hastalığının tedâvisini böylesine seçkin bir mâneviyat doktorunun tecrübeli tavsiyelerine bırakır; onun ilaçlarını büyük bir titizlikle kullanır.¹⁰

Hâcegân şeyhlerinden Muhammed b. Ahmed-i Buhârî, şeyhe intisabın gereğini on madde halinde sıralamıştır. Hacca giden kervanın bile kılavuzsuz gitmediğini, nefsi terbiye yolu olan tasavvufî eğitimde de şeytan ve nefsin tuzakları bulunduğunu, bunları rehbersiz aşmanın zor olduğunu ifade etmiş, ayrıca Hz. Musa (a.s)'nın peygamber olmasına rağmen, Hz. Şu'ayb (a.s)'a on sene hizmet ettikten sonra Allah ile konuşabilecek seviyeye geldiğini söylemiştir. Ali Râmîtenî'nin sözlerini şerh eden Muhammed b. Nizâm Hârîzmî Erzengî bu yola rehbersiz girenin yolunu kaybedeceğini belirtmiştir. Bahâeddîn Nakşibend'in de Üveysî eğitime önem vermesine rağmen, yaşayan bir şeyhe intisab etmenin gerekli, hatta daha önemli olduğunu vurgulamak gayesiyle; "Diri bir kedi, ölü aslandan daha iyidir." dediği nakledilir.¹¹

Gönle Nazar Etmek

Mürîd intisaba karar verdiğinde bedenî arzu ve heveslerden elini çekmeli, daima gönlüne nazar ederek mürşidinin tavsiyelerini yerine getirmelidir. Bu sayede mürîdin kalbinde esrar hazineleri keşf olunacak, Hakk'ın sırlarından haberdar olacaktır. Nakşî Ali Akkirmânî, bu durumu şöyle ifade eder:

*Anasırdan elin çek kalbe gir gel
Bulup mürşid-i kâmil el al el.
Olasun ta ki sırdan sen haber-dâr
Açıla kalbin içre genc-i esrâr.¹²*

Bu beyitlerin beyanına göre insan, bedenî arzu ve isteklerinin altında ezilmemeli, bir şeyh-i kâmilin rehberliğinde Rabbine giden yola girmeli ki Hakk'a lâıyk kul olabilsin, gönül aynasında Hakk'ın tecellilerini müşâhede edebilsin. Kişi rehber edindiği şeyh-i kâmile tâbi olmada kusur etmemeli, ona hizmeti Hakk'a hizmet bilmelidir ki mürşidinden faydalanabilsin, bu yola girmek-teki maksadı hâsıl olsun.

Özetle intisab, kemâle yolculuktur.

İntisab, gönül doktorunu bulmanın adıdır.

İntisab, kalbî hastalıkları tedâvi etme girişimidir.

İntisab, Hak yolunda, Hak uğruna, Hak için yaşam sürmeye ahdetmektir.

İntisab, sadâkat, liyâkat, bendelik ve azîmettir.

İntisab, insanlık hamurunu yoğurup kıvama erme çabasıdır.

İntisab, ötelerden haberdar olabilmek, eşyanın diline sahip olabilmek, kendi gerçekliğimizi idrak edebilmektir.

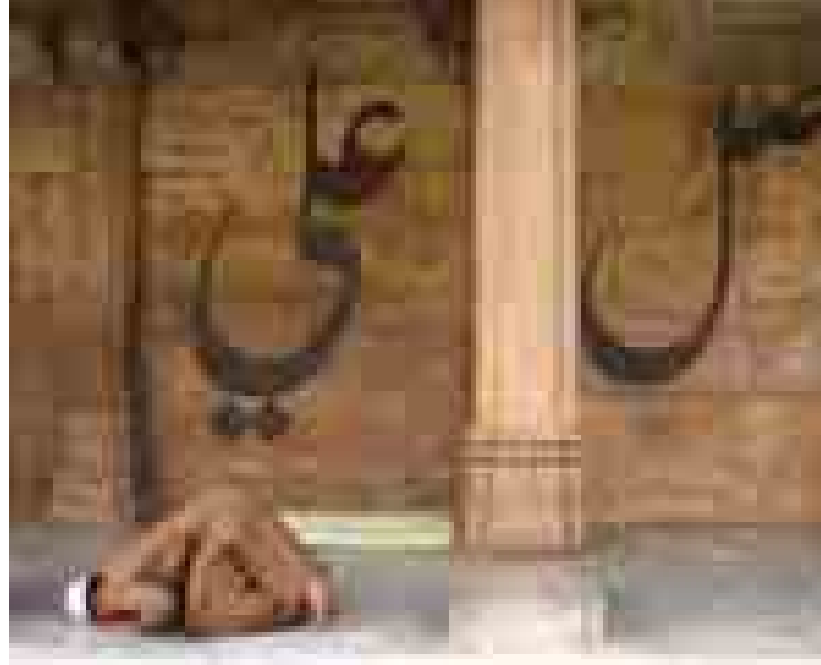
İntisab, ruhumuzu ısıtacak mürşidinin sıcak nefesine erebilmektir.

İntisab, kalbî huzura ermek, mânevî dona-

nımı gerçekleştirmek, ruhânî lezzetin tadını almaktır.

İntisab, yol oğlu olmak, yoldan şaşmamak, istikameti bulmak, ballar balına banmaktır.

Sivaslı Akkirmânî'nin mısraları ile söze son verelim:

*Halâs ol zulmet-i tenden gel ey yar
Sakın olma bu yolda ehl-i inkâr
Bulup bir şeyh-i kâmil bu arada
Bitür bu işleri gel ir murâda
Dutup destin özin kul it özine
Kulak tut hizmetinde her sözine¹³*

Dipnot

* Doç. Dr.

- 1 Hasan Kâmil Yılmaz, "İntisâb-El Alma", *Altunluk Dergisi*, Sayı: 113, Temmuz 1995; *Tasavvuf Mes'eleleri*, Erkam Yayınları, İstanbul 2004, s. 82.
- 2 Mehmed Emin Er, *İslâm Mecmuası*, Sayı 31, s. 55.
- 3 Necdet Tosun, *Bahâeddîn Nakşibend –Hayatı, Görüşleri, Tarikatı*, İnsan Yayınları, İstanbul 2002, s. 297.
- 4 Yılmaz, *Tasavvuf Mes'eleleri*, s. 82.
- 5 Y. Nuri Öztürk, *Kur'an ve Sünnete Göre Tasavvuf*, İstanbul 1989, s. 62.
- 6 Tosun, *Bahâeddîn Nakşibend*, s. 298.
- 7 Hikmet Atık, *Nakşî Ali Akkirmânî Dîvânı İnceleme-Metin* (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2003, s. 213.
- 8 Yılmaz, *Tasavvuf Mes'eleleri*, s. 83.
- 9 Lale Bahtiyar, *Sufî Tasavvufî Arayışın Dışavurumu*, İzYayıncılık, İstanbul 2006, s. 31.
- 10 Yılmaz, *Tasavvuf Mes'eleleri*, s. 83.
- 11 Tosun, *Bahâeddîn Nakşibend*, s. 298.
- 12 A. Halim Ulaş, *Nakşî Ali Akkirmânî Hayatı, Sanatı, Edebî Şahsiyeti ve Gavriye Mesnevisi Tenkidli Metin- İnceleme*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniv. SBE, Erzurum 1998, s. 286.
- 13 Suat Umagan, *Nakşî Ali Akkirmânî Aynu'l-Hayat Tenkidli Metin İnceleme*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Erzurum 1996, s. 62.